

Țara Noastră

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL VI

Nr. 23

7

JUNIE

1925

În acest număr: Spre simplificare de Octavian Goga; Paharnicul Furtună, poezie de Al. O. Teodoreanu; Prima Alba-luile de P. Nemoianu; Regina... de Al. Lascarov Moldovanu; „Ca la noi la nimenia...” de Alexandru Hodoș; Producție și democrație de N. Lupu-Kostaki; Fericirea de Septimiu Popa; Gazetele asfixiante de Vintilă Russu Șirianu; Săptămâna politică: O criză a parlamentului?; Omul dezordinei; de Ion Balint; Gazeta Rimată: Pe baricadă... de Jenică Curagiosu; Insemnări: Dl. N. Iorga face propagandă; D. C. Argetoianu amenință; Tricolorul; Un accident de tren; Mania persecuției; În orașul nării; Cărți noi; etc. etc.

623

CLUJ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: PIATA CUZA VODĂ No. 16

Un exemplar 10 Lei

Țara Noastră

Spre simplificare

Ziarele au înregistrat deunăzi fără lux de amănunte un act politic: fuziunea partidului conservator-progresist cu partidul poporului. Importantul eveniment s'a petrecut în mod spontan, fără obținutul preambului al *pertractărilor*, fără pipăiri îndelungate de reciprocă tragere pe sfoară, dintr'un impuls de caldă apropiere sufletească și printr'o cavalească strângere de mână. Ori-cât de lipsită de elementul spectaculos această unire, ferită și de intrigă și de scandal, ne putând să pasioneze deci admirabila noastră presă, rămâne totuși pentru viața politică a vremii noi una din faptele cele mai pline de semnificare.

Un vechiu și glorios capitol din istoria României moderne s'a închis acum prin stingerea regretatului Alexandru Marghiloman și prin trecerea partizanilor săi în rândurile partidului poporului. Tabăra ideii conservatoare, care aproape un veac a alternat la conducerea țării, adaptându-se împrejurărilor schimbate și primind o proaspătă îndrumare principiară, își angajază energiile încercate la o operă constructivă, înfrățindu-le cu o recentă sbucnire de sevă populară.

În fond, adâncind câtuși de puțin lucrurile, chestiunea apare normală și impusă de cel mai logic determinism. Urmașii vechilor boieri, păstrând în suflet lozincele conservării naționale care le-a fost suprema evanghelie, era firesc să facă acest pas. Ei nu puteau fi atrași nici de atmosfera industrialo-bancară, împotriva căreia s'au luptat generații dearându, nici de valurile tulburi pe care le-a zămislit aici Internaționala verde. Locul lor era indicat alături de reprezentanții neamului și-ai pământului care le trezeau în suflete cele mai multe accente de rezonanță seculară. Dela partidul poporului putea porni această chemare, fiindcă organismul de sub conducerea generalului Averescu, după echilibrarea raporturilor de proprietate prin legea agrară, avea la bază tocmai considerațiile aceluia tradiționalism, care prin suflarea de foc a

lui Eminescu a cerut cuvânt odinioară, ca să fixeze o sănătoasă doctrină a păstrării românești. Subt acest aspect privită fuziunea, ea apare ca închegarea într'un singur mănunchiu a păturii naționale-agricole care e cea mai de căpetenie justificare a existenței noastre de stat în zilele actuale. Prin atragerea plugarilor *de ori-ce categorie* la aceeași matcă, se creiază cel mai de seamă instrument de guvernare și se deschide perspectiva unei grabnice simplificări a mecanismului nostru politic, coplesit aproape de incertitudine și surprize.

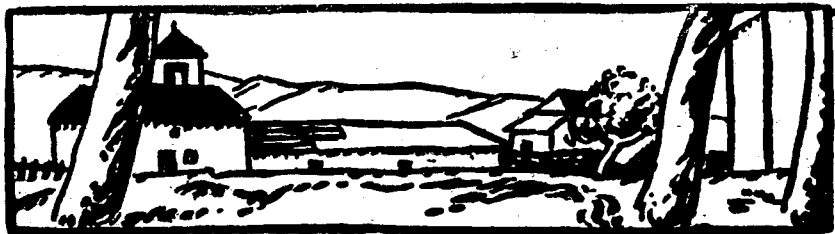
Zestrea pe care-o aduce cu sine în casa nouă fostul partid conservator-progresist e apreciabilă. Două tradiții distincte, deopotrivă de rodnice, descind la noi pe urma lui: una de *intelectualitate*, alta de *onestitate*. Amândouă sunt din vechime caracteristicele acestei societăți selecte. Școala *Junimei* dela Iași, transformată cu vremea în școală politică, din care au ieșit mințile cele mai strălucitoare în ultima jumătate de veac, și-a resimțit până în vremea din urmă influențele ei. Cât privește patrimoniul cinstei e de ajuns să invocăm ori-care din umbrele marilor răposați, ca să ne dăm seama la ce înălțimi morale planau acești făuritori ai conștiinței cetățenești la noi. Cu deosebire indicate sunt aceste moșteniri astăzi, când ignoranța brutală urlă pretutindeni pe arenă și când zarafii s'au schimbat în predicatori la toate colțurile.

Nu va fi ricio mirare, deci, dacă partidul poporului, conștient de forțele proprii și de valoarea infuziunii de forțe recente, se va crede chemat în starea haotică de astăzi să devie echilibratorul situației politice. Plasat între egoismul de dreapta și agitațiile imprecise ale demagogiei profesioniste, partidul care a guvernat ieri va fi în curând menit să ia asupra și sarcina de-a pune ordine în vălmășagul câmpului politic. Sprijinit pe masele țărănești împrăștiate de el și pe intelectualii de baștină așezați la orașe, va strânge laolaltă toate energiile productive și ponderatoare, călăuzite de gândul conservării noastre naționale. În acest sens va trebui să îndeplinească o operă de selecțiune și normalizare a valorilor, îndrumându-se de-un crud și util criticism.

S'ar părea, că deodată cu această contopire spiritul purificator și euritmîc al lui Maiorescu începe să p'aneze din nou peste capetele noastre. Mai mult ca ori când, mai mult poate ca atunci când a luat ființă, critica neînduratului estét își recapătă întreagă amploarea ei. Reînvîind aceste tradiții care vin de departe, actualizându-le și adaptându-le, ele pot constitui o platformă de viață nouă, cea mai de căpetenie impulsivă: regu'atoare într'o țară amenințată încontinuu de vântul destrămării din vecini...

Fenomenul, în ori-ce caz, e îmbucurător. Prin această fuziune s'a făcut un puternic pas spre limpezirea atmosferei, spre o bună orânduire, spre simplificare...

OCTAVIAN GOGA

PAHARNICUL FURTUNĂ

*De-aşa vremi se'nvrednică
cronicarii şi rapsodii.*

M. Eminescu

*Boerii toţi în sfatul în Divan,
Căci iar au fost cumplit loviţi de soartă
Si-aşteaptă să trimeată, cu firman,
Un nou suit pe tron temuta Poartă.*

*Is abătuţ şi trişti ca la prohod
In aşteptarea oştilor duşmăne.
Gândind la bietul fării Voevod
Ucis în cort de spungi şi iatagane.*

*Dar iată că soseşte-un slujitor,
Vestind că Domnitorul urcă scara ;
In prag aşterne-un haşimesc covor,
Pe care-apusul roş îşi joacă para.*

*Se scoală toţi. Sositul din Fanar
Inconjurat de Turci păşeşte ca un
Invingător, călcând cu pasul ror
Şi fruntea sus în spre domnescul Scaun.*

*Şi n faţa veneticei Beyzadele,
Boerii uită rangul să-şi mai fie.
Se pierd în ploconeli,şi temenele
Şi tremură — că-i greu în maziile.*

*Paharnicul stă însă neclintit,
Pě buze c'un surâs de-amărăciune.
Şi pare'n jilţ de veacuri zugrăvit
Şi scoborât din ctitorii străbune.*

De Grecul cu surâsul lui făfarnic
Opri întreg convoiu'n fața lui:
„Ești bolnav poate astăzi, Vel-Paharnic,
„De nici un bun sosit nu vrei să-mi spui?“

Trecându-și mâna'n barbă-atunci moșneagul
Il măsură din țalpi și până'n cap:
„Atâta cât m'o sprijini toiagul,
„De tine țara mea socot s'o scap!“

Boerii toți de spaimă-ar vrea să fugă.
Paharnicul vorbește rar și greu:
„Să știți cu toții, că la neam de slugă
„N'o să slujească neam din neamul meu.“

Invinețește Domnul de necaz:
„Paharnice, ți-s muniile betege!“
Simțea plesnindu-l vorbele'n obraz
Și-abea putu răcni: „Ce stați? Să-l lege!“

Pălind sări bătrânul în picioare,
Din ochi pe Domn vrea parcă să-l sfășie,
Că înlemnește 'ntreaga Adunare...
Și tremură ca varga de mânie.

Privirea lui lovește ca un cnut:
„Ați fi în stare voi să mă legați?“
Iși pleacă fruntea cruntul Arnăut
Și'ngenunchează foștii lui argați.

Și toți, smeriți, spinările și îndoaie
În fața răsvrătului moșneag.
Plângeau dela Postelnic la Chihae
Când a tunat Paharnicul din prag:

„S'acum mă duc s'adun oștiri; mai bine
„Să mor, decât urmașii mei să spună
„Că le am făcut ocară și rușine!“

Așa eră Paharnicul Furtună!

AL. O. TEODOREANU

Prima Alba-Iulia

Adunarea de la Alba-Iulia a ajuns să fie din nou în bătaia îndârjitelor lupte parlamentare. O manifestație curat națională, în care mulțimea a dat expresie unui crez de veacuri, atunci când a fost întrebată, se vede coborâtă la nivelul unui obiect de târguială, ca orice bun material, în spre care se îndreaptă toată năvala unor creditori impacienți, grăbiți a încasa un capital care nu le aparține de loc, sau nu exclusiv. Ajunsă chestiunea până la acest punct de rătăcire, conform unui obicei înrădăcinat discuția nu se va opri, până când nu se vor uza toate mijloacele potrivite pentru a compromite o idee mare.

Datoria fiecărui bun român ar fi să concilieze toate asperitățile ce s'ar ivi în jurul puținelor puncte luminoase din istoria contemporană, evitând tot ceace ar putea să arunce un colț de umbră asupra lor. Un mare eveniment național trebuie privit ca un simbol sacru, care aparține fiecărui român în aceeași măsură și de care să nu ne apropiem decât la zile mari, pentru a i ne închina cu profundă credință și neprefăcută smerenie. Amintirile unor asemenea întâmplări ar trebui să constituie pentru toate vremurile un prilej de reconfortare sufletească și de frățească înțelegere, iar nu unul de vrajbă și desbinare. Probabil, că din această patriotică concepție s'a zămislit legea care concentrează sărbătorile naționale, ale tuturor provinciilor, pe aceeași zi de 10 Mai, pentruca măcar la asemenea ocazie să ne întâlnim cu toți într'un singur gând.

Ideia este foarte apreciabilă, dar nu a putut da roade. Viața publică curentă bătătoarește alte căi. Fragmente și epizoade din trecutul apropiat sunt suprapuse unul peste altul cu o vinovată persistență. Intrecerea nici nu se dă între fapte, ci între oameni, cari se servesc de ele ca de un paravan, din dosul căruia să poată pune la cale mici manevre, personale sau de grupuri, în contul istoriei. Grație acestui aranjament de culise, unul din cele mai de seamă evenimente din istoria războiului — nu zicem cel mai de seamă fiindcă nu este singurul — Alba-Iulia, este discutat zi de zi în coloanele unei prese cu care nu avem nimic comun, sau în ședințele unei Camere mai mult

decât agitată, în rând cu măruntele încălcări de regulament, sau alături de proiectul de reformă administrativă, ori de răposatul Consiliu dirigent. Această laudăroșie postumă deoparte, de alta coincidența ei cu un alt eveniment din istoria aceluiaș Ardeal, pe cât de important pe atât de discret clasat de unii și cu intenție suspectă ocolit de alții, ne determină să restabilim adevărul întreg, cu o contribuție despre care nu s'a vorbit până acum decât sub raport strict istoric.

La 8 Iunie se împlinesc opt ani dela sosirea celui dintâi batalion de voluntari ardeleni la Iași, o verigă din lanțul unei alte manifestări ceva mai timpurii și după convingerea multora mai importante, pe cari foștii voluntari o comemorează an de an, în liniște, fără tămbălău și cu pioase aduceri aminte. Este prima Alba-Iulie a Ardealului, lansată în lume prin manifestul dela Darnița (Kiev) la 13/26 Aprilie 1917, la care s'a atașat toată suflarea românească de origine ardeleană aflată în afară de granițele fostei Monarhii. Tot ea a aprins focul naționalismului în Basarabia și peste Nistru, făcând să răsară cu o oră mai de vreme ideia „îngrămădirii tuturor moldovenilor laolaltă.”

Urcându-ne mereu pe scara vremii, evenimentul dela 1917 ne apare într'o aureolă tot mai senină și mai înălțătoare. Tot ceace vedem astăzi cu ochii, pe vremea aceea nu era decât un ideal foarte îndepărtat de perspectiva împlinirii. Realitatea era un petec de pământ, încărcat de mizeriile unei lumi întregi. România întregită nu era decât o ficțiune, împlântată în mintea și inima unor oameni socotiți ireali. Grelele încercări ale acelor timpuri nu odată s'au forțat s'o distrugă chiar și sub această formă.

În asemenea momente tragice s'a produs plebiscitul românilor aflați în afară de hotarele fostei Monarhii, care, după lansarea manifestului dela Kiev s'a transformat într'o acțiune organizată, încât putem afirma că din primăvara anului 1917 Ardealul se afla în războiu cu Austro-Ungaria. Dovada despre aceasta ne-o dă faptul, că legiunile ceho-slovice au fost recunoscute ca armată beligerantă, iar Consiliul național dela Paris ca singurul guvern legitim al Cehoslovaciei *in spe*, cu toate drepturile ce derivă din această calitate. De sigur că românii, italienii și sârbii din Austro-Ungaria nu aveau nevoie de o asemenea formalitate, de vreme ce la spatele fiecăreia din aceste naționalități stătea un stat național, care a aranjat această chestiune din prima zi a războiului. Așa se explică faptul, că sub raportul politiceii europene, nici unei naționalități din fosta Monarhie, care s'a manifestat prin organizarea de legiuni, nu i s'a mai cerut o nouă dovadă despre idealul ei politic. Dacă un popor se luptă cu arma pentru o țară fictivă încă, cum o s'o arunce dela sine atunci când ea a devenit o realitate? Nimic mai firesc decât s'o ia, pur și simplu, în stăpânire. Așa au procedat ceho-slovacii, italienii și sârbii. *Iată de ce ei n'au avut o doua Alba-Iulie!*...

De aceeași situație se bucurau și românii. Drepturile lor erau perfect legitimate prin tratatul de alianță și prin plebiscitul armat al voluntarilor și legionarilor ardeleni. Din punctul de vedere al politiceii externe, adunarea dela Alba-Iulia a venit abia după victoria decisivă

a aliaților și după prăbușirea iremediabilă a Austro-Ungariei, deci mult prea târziu ca să fi mai putut ajuta ceva. Dovadă despre aceasta ne-a dat-o comandamentul armatei franceze din Banat, care, la început a refuzat să admită organizarea administrației românești tocmai pe motivul, că ordinul emana dela Consiliul dirigent, iar nu dela guvernul român.

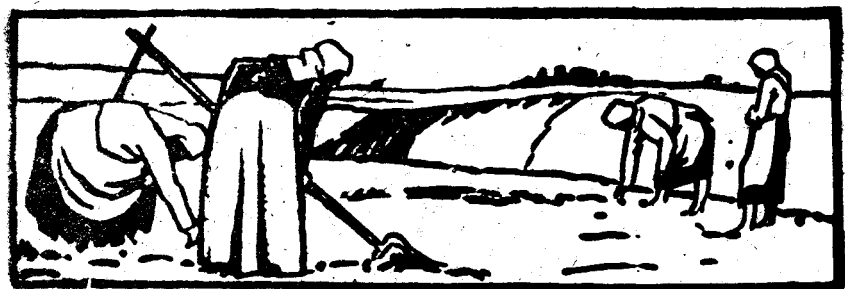
Dacă, deci, din punct de vedere al politicii externe și al soartei armelor România Mare era o realitate, care este, totuși, importanța mării adunări dela Alba-Iulia? Ea este și rămâne însemnată sub raportul consolidării noastre interne, prin faptul că a vestit, în impunătoare cadre, că lanțurile robiei politice au căzut, și că deacum elementului românesc îi revine sarcina de a conduce destinele Ardealului. Ea mai este și un act de recunoștință, — din acest punct de vedere sosit la timp — ca să demonstreze armatei române, că șiroaiele de sânge n'au curs înzadar, căci iată, Ardealul o așteaptă cu toate brațele sale deschise. Ea era un act necesar, dar numai formal, „redactarea procesului verbal“ cum l-a caracterizat atât de nimerit istoricul Ion Lupaș. Și mai trebuia să se cuprindă în acest proces verbal încă un lucru: un cuvânt de mulțumire acelor fii ai Ardealului, cari cu fapta său cuvântul au lucrat și ei la apropierea fericitului desnodământ istoric ce se prăznuia: făuritorilor primei Albe Iulii a Ardealului.

Dela acest rol de ordin mai mult moral, redactorii procesului verbal dela 1. Decembrie 1918 s'au transformat în întemeietori de țară, cerând pe seama lor toate prerogativele ce decurg din această înaltă calitate. Ei și-au constituit guvern și armată proprie. Acel ultim cuvânt la adresa adevăraților luptători ai Ardealului nu numai că nu s'a spus în protocolul adunării, dar voluntarii au fost sistematic înlăturați, ca foarte incomozi pentru o glorie ce abia acum se făurea. Chiar mobilizarea lor nu s'a acordat decât ca o deosebită favoare pentru ei.

Dar voluntarii n'au cântit. Ei cunoscuseră mizeriile pământești sub toate formele, așa încât nu-i mira nimic. Dotăți cu aceeași înțelepciune populară ca și nația din sânul căreia au răsărit, ei știau prea bine, că „prânzul nu este pentru cine se gătește, ci pentru cine se nimereste“ și n'au protestat. Oricât ar fi lipsit însă acel cuvânt de recunoștință omenească, și oricât ar fi fost înlăturați din domeniul organizării pozitive a Ardealului, de pe buzele celor vreo trezeci de mii de voluntari cu mintea întreagă, încă n'a scăpat și nu va scăpa vreodată vorba, că ar fi mai rău ca subț unghi. Gloria lor continuă deci să se brădeze înainte tot pe vechiul fond, oricâte încercări de retușare s'ar face.

Pentru acest singur aport sufletesc în viața Ardealului, țara românească le este adânc recunoscătoare, iar istoria îi va înregistra ca făuritori ai primei Albe-Iulii...

P. NEMOIANU

Regina . . .

S'ar părea că e poveste, — dar așa a fost... La Iași, rusimea beată își plimba pe toate străzile sbierățele și cocardele roșii... Venise de undeva, dinspre nesfârșirea moscovită, o veste că de acum încolo războiul s'a isprăvit, că oștimea rusească se va întoarce curând acasă, și că până atunci soldații nu mai erau îndatorați să salute pe ofițeri, ci, punându-și fiecare o bucată de cârpă roșie pe piept sau pe umăr, aveau tot dreptul, pe pământul nostru, să sbiere cuvântul izbăvitor de *răspublică*... Acest glas de pierzanie se auzi și colo, în tranșeele noastre pline de nădejdi, de la Nămolosa. Stăteam sub cutremurul a sute de guri de foc, care trăgeau cu furie asupra sobolilor nemțești, și ne rugam cu adâncă temere: „Doamne, tu stăpânul vieții noastre, nu ne lăsa, și fă așa ca rușii să nu ne părăsească!...” Simțisem noi demult, că prietenul pe care ne răzîmam fuge de lângă noi. Simțeam acum, că tot sbuciumul nostru cădea jos, netrebnic, — că toată mucenicia de jumătate de an din marele cimitir moldovean din miază noapte fusese zadarnică. Și așa a fost: în noaptea de pe urmă, după zile întregi de bombardament neostoit, veni poruncă să ne retragem. Rușii de pe laturile noastre ne dădură vestea grea, că ei nu merg mai departe... Și tot singuri am făcut apărarea de la Mărășești... Pe urmă, rușii se deslănără cu totul. Ofițerii lor fură înșulțați și gradele lor fură rupte; — generalii se ascundeau zile întregi, ca să nu mai vadă rușinea întregului lor norod; — începu năruirea... Și Iașul, bătrâna cetate a Moldovei, fu martorul scandalului... La orice ceas din zi și din noapte, cohorțele de bandiți, deslegați de îndatorirea disciplinei ostășești, băteau drumurile, srâgeau crășmele, beau până și tinctura de iod din farmacii, — pentru ca în zori, căzuți ca vitele, să stea, în văzul tuturor, cu nasul în gurile de canal... Erau stăpânii destrăbălați ai Moldovei... Și nu fu deajuns atât... Ei cereau ca și noi să facem ca ei. Să părăsească și soldații noștri frontul, scuipân-

du-și ofițerii; — să facem și noi *răspublică* cu cărpe roșii pe umăr; — să bem și noi tinctură de iod și să cădem și noi în șanțuri... Atunci se trezi în noi și mai tare fiorul apărării... Incepurăm să facem față și acestui dușman... Iar rusimea destrăbălată ceru și capul Regelui și Reginei noastre... Aceasta era cea de pe urmă amenințare...

Și iată că într-o zi, Regina, care stătea de-o bucată de vreme în reședința ei de vară dela Bicaș, spune că vrea să se ducă la Iași. Curtenii, care știau ce-i acolo, îndrăzniră să o sfătuiască să nu plece. Regina, simplu dar poruncitor, grăi:

— „Știu ce este acolo, — de aceea vreau să mă duc...”

Zădarnice fură rugămintele. Regina le spuse:

— „Vreau să fiu acolo, — n'am nici o teamă...”

Supunându-se cuvântului regal, curtenii se pregătiră de plecare. Regina, ca de obicei, porunci să aibă flori în vagonul ei. Cei din jur se uitau cu nedumerire la ea. Unul din ei, acoperit de grija ce purta Reginei, îndrăzni încă odată, spunându-i:

— „Măria Ta, rușii nu vă iubesc... Ei cer...”

— „Știu — grăi grav Regina — ei cer capul nostru... știu...”

Dar tocmai de aceea mă duc... Veți vedea...”

Sărmanul curtean, îngrijat, plecă fruntea în pământ, desfăcu brațele neputincios în lături, și porni să dea poruncile pentru plecarea Reginei.

Regina mai grăi atât:

— „Și, mai ales, să am flori multe în vagon...”

* * *

În vremea aceasta, în Iași, hoarda rusească făcea să hăuiească văzduhul de sbierătele ei *răspublicane*... Luai de piept pe-un rus, cu ochii albiți de băutură și-l întrebai:

— „Ce-i aceea *răspublică*, mă căpcăunule?...”

El, bleștind un răs cu gura căscată, îți răspundea:

— „*Răspublică!*?...” de părea că te întreabă el pe tine ce-i aceea.

Te privea absent, râdea din nou, și punându-și mâna pe umăr, murmură cu adâncă tresarire:

— „Vutca, bre!...”

... Acuma, desăvârșit, o oastea rusească nu mai avea vechile ei căpetenii. Generalii și ofițerii pieriseră, de groază și de rușine, — tunurile zăceau netrebnice prin locurile unde le apucaseră izbeliștea, — armele rugineau peste tot locul, — pretutindeni se ridicau oratori populari, care sbierau cuvântul de mântuire al *răspublicei* viitoare... Iar noi, încă uluiți de neașteptata schimbare a treburilor, ne întrebam cu tremur în piept: „Când, Doamne, vom scăpa deasemenea jivine?!...” Și în adevăr, atunci era greu de închipuit că vom scăpa ușor de aceea abatere de barbari peste bietul nostru pământ îndelung-răbdător...

Dar, într-o zi, rusimea cu petece roșii pe umeri auzi că vine Regina țării la Iași... Pe dată un murmur, ca de vijelie, se ridică în mijlocul ei: „Ce? Regina?... Asta nu trebuie!...” și hoarda porni spre gară să întâmpine cu ură pe aceea, care nu putea să aibă nici un rost în *răspublică* lor cea nouă...

La gară, cu adevărat, Regina țării era așteptată, — și, cu toate sforțările făcute, nimeni nu putu să împiedice rusimea de a năpădi peronul gării, ca o apă tulbure... Telefoanele începuseră să sune spre garile pe unde avea să treacă Regina, trimițând vestea că-i primejdie, — dar gara primea mereu acelaș răspuns din partea Reginei: „nu face nimic, Regina cu orice chip va coborî în gara Iași!...” Funcționarii se uitau nedumeriți și înfricoșați unii la alții, strângând din buze și din umeri: „ce-o mai fi și asta?!...” În timpul acesta, pe peronul gării rușii mistuiau o larmă de viespar omenesc... Trenul regesc se apropia... Telefoanele sbârâneau... Militarii care așteptau pe Regină se plimbau nerăbdători și ațățați de asemenea întâmplare... Toți ar fi fost bucuroși ca trenul să nu se mai ivească în gară, — și să se isprăvească acest vis greu și urât... Pe ruși nu-i puteau înlătura de pe peron, — să oprească trenul în altă parte nu puteau... Avea să se întâmple, de sigur, ceva nemai văzut... Și toate acestea pentru un necugetat și îndărătnic gând regal...

Dar iată... trenul se ivi. Rusimea se mișcă întocmai ca o apă măloasă, huind... Toți ceilalți amușiseră de groază... Ce va fi?... Cum se va isprăvi ziua aceea?!...

Un șuer ascuțit se isbi în huetul mulțimei din gară, — și trenul se opri în dreptul locului unde, de obicei, se coboară Suveranii...

O clipă, toată gara — ca într'o vrajă — e cuprinsă de-o tăcere adâncă, — dar, pe dată, puhoiul rusesc sloboade un răget sălbatec...

* * *

Regina!... Regina!...

La ușa vagonului regesc, — deodată, ca într'un basm, se ivește un forfot alb de flori și de mătase... Și Regina surâde, cu ochii senini, din mijlocul florilor...

Rusimea încremenește...

Toată gara tace...

Capete cuvioase se întind spre a privi minunea...

Și cei din vagon, care întovărășesc pe Regină și cel de jos care o așteaptă, stau muți de groaza vijeliei, pe care ei o cred apropiată...

Regina mai surâde odată înainte de a păși din vagon... și strânge la piept imensul buchet de flori văratice...

Până în dreptul scării vagonului mulțimea stă înghesuită: nici un loc de trecere până la automobilul regal...

Regina privește senină și surâzând, pășește pe treapta scării...

O clipă, mulțimea pare a se mișca dușmănoasă...

Dar, minune!...

Regina ia din buchet o floare albă, și zâmbind, o dă celui întâi rus din fața ei... Rusul, ca un hipnotic, o ia, și plecând fruntea, se dă în lături... Incepe să se croiască o cărare prin mijlocul mulțimei... Un murmur, de nedumerire de data aceasta, se furișează dealungul mulțimei vrăjite... Regina face încă un pas, și dă altă floare, — și alta în stânga, — și alta unei mâni care se întinde peste capetele

celor din față, — și încă una rusului care o privește cu ochi înduioșați, — tuturora: în dreapta și în stânga cărării ce se deschide înaintea ei, spre eșire... ca într'o poveste... Un murmur deslușit se ridică acum din mijlocul rusimei fermecate de ochii, de râsul și de florile Reginei... Și Regina mai are încă multe-multe flori... Cărarea se face largă, respectuoasă... Mâni aspre se întind spre buchetul din brațele Reginei, — ochi înrouați de gânduri nelămurite privesc ca într'un vis, — murmur de adorare se aude... și Regina surâde necontenit și împarte flori, iar curtenii din jurul ei merg după ea, vrăjiți și ei de puterea sufletului regesc... Și în urma ei, cărarea se închide de mulțimea care se târâște după ea, ca într'un cortegiu de proslăvire...

Ajunsă în fața automobilului regal ea se întoarce cu fața la mulțime, și tot surâzând îi împarte cele de pe urmă flori albe... Rușii, acum, aclamă furtunos... Brațe se ridică în sus, ca pentru a apuca ceva fermecător care le scapă, cei din față, cu temere, ating ușor haina regească și dau să îngenunche... Regina le dă flori... Și ca o nălucă se topește în automobilul închis... Mulțimea se grămădește, strigându-i să trăiască...

Și pe când mașina se depărtează, mulțimea zăpăcită și în neștire sblară învălmășindu-se haotic...

* * *

Privind prin geamul automobilului, și frământând o lacrimă de durere, Regina șopti celor din preajma ei:

— „Iată, am venit să începem curățirea țării noastre de sălbateci“...

În lacrima care i-se prelinse pe obrazul ei răsărit de grijă, toți văzură începutul, — obârșia de unde avea să vină scăparea...

AL LASCAROV-MOLDOVANU

„Ca la noi la nimenea...”

Un grup de gazetari bucureșteni, printre cari trebuia neapărat să se strecoare ca de obicei cel puțin jumătate din redacția *Adevărului*, a făcut o călătorie de două săptămâni în Cehoslovacia, răspunzând vizitei cu care ne-au onorat, anul trecut, ziaristii cehoslovaci. Dl Bubi Brănișteanu și tovarășii dumisale întru Talmud și democrație, bine hrăniți și bine găzduiți, au fost astfel musafirii copleșiți de atenție ai Republicei vecine. Distinșii reprezentanți ai presei române au fost purtați, cu amabilitate, prin toate locurile. Au văzut expoziția agricolă din Praga, au trecut în revistă isvoarele purgative dela Karlsbad, au scoborât lângă butoaiiele de bere dela Pilsen, au colindat prin țesătoriile dela Brün și s'au apropiat, cu ceva mai multă teamă, de celebra uzină dela Skoda, urde se toarnă, după cum se știe, și obuze.

Intorși acasă, tovarășii de drum ai dlui Bubi Brănișteanu și-au luat asupra lor sarcina de a povesti publicului românesc minunățiile văzute. Nu vrem să spunem, că gazetarii bucureșteni n'au admirat dincolo de hotar lucruri vrednice de încrestat pe răbojul unui informator conștiincios. Nu vrem să spunem, că unii dintre ei nu s'au priceput să deosebească note interesante din filmul desfășurat, în fuga trenului, de-alungul unei țări pline de priveliști variate. Cehoslovacia, ca toate celelalte state desprinse din conglomeratul Austro-Ungariei, a avut de luptat cu multe din greutățile începutului, — deși nu chiar cu toate, — și chipul în care a reușit să le învingă pe cele mai grele, — cu o energie și o metodă deopotrivă de simpatice, nu poate rămânea indiferent pentru un popor ca al nostru, care se sbate să scape de aceleași neplăcute consecințe ale răboiului.

Oaspeții recentți ai domnului Massaryk, firești îndrumători ai opiniei publice românești, au mai văzut însă ceva în Cehoslovacia. Au văzut ordine, libertate și democrație! Și iată pentru ce, împins dela spate ca de un tainic resort, d. Bubi Brănișteanu a găsit încă odată prilejul minunat de a-și bârbi, măcar prin comparație, patria pe care a adoptat-o, — dar care nu știm să-l fi adoptat. Cehoslovacia, vedeți dumneavoastră, e o țară unde se muncește. Pe când la noi, națiunea întreagă lenevește. În Cehoslovacia nu trăiesc decât oameni cinstiți.

La noi, toată lumea fură. Cehoslovacia e o țară democrată. La noi, bântuie neagra reacțiune. În Cehoslovacia e libertate. La noi, e dictatură... S'ar părea, că civilizația europeană se oprește la Halmei. Dincoace, începe barbaria balcanică. Dezorganizarea, jaful, ilegalitatea. E atâta rânduială, atât belșug și atâta omenie *acolo*, încât sincer ne mirăm, pentru ce d. Bubi Brănișteanu, după ce s'a căptușit cu câteva milioane vânzându-ne pe bani grei păreriile proaste pe care le are despre noi, se mai îndură să trăiască *aici*, unde e atâta lipsă de confort, de cinste și de democrație?

Una din calitățile primordiale ale oricărei vietăți parazitare e, fără îndoială, aceea de a dibui punctele slabe ale organismului pe care hotărăște să se așeze, ca păduche, ca samsar sau ca publicist. D. Bubi Brănișteanu, din practică sau din instinct, știe bine că românul practică la el acasă proasta deprindere de a se vorbi singur de rău. „*Ca la noi, la nimenea*” e o zicătoare autohtonă. Așa o arată și cuprinsul ei și forma gramaticală. Obiceiul s'a înrădăcinat atât de adânc, încât nu numai că credem toate mojițiile pe care ni le aruncă în obraz îndezirabilii dela *Adevărul*, dar ele au început să ne și gâdile. În loc să ne facă să țâșnim de indignare, râdem, găsim că giuma are haz, ori ne întristăm de-abinelea, văzând cu cât am rămas, după constatările dlui Bubi Brănișteanu, în urma civilizației apusene...

În așa zisa noastră presă independentă, scrisă azi aproape în întregimea ei numai de pseudonime, — căci nici numele dlui Bubi Brănișteanu nu figurează pe actul dumisale de naștere, — această operă de denigrare s'a închegat de mult în contururile unui sistem. Lectura unor anumite gazete dela noi a devenit o indispensabilă și inepuizabilă sursă de inspirație pentru toate oficiile de propagandă dușmană din străinătate. În felul acesta, reușim să ne defăimăm, ca să-zicem așa, prin noi înși-ne. E unicul teren unde formula dlui Vințilă Brătianu a reușit să dea rezultate indiscutabile.

„*Ca la noi la nimenea*”...

Ce să facem acum? Să arătăm dlui Bubi Brănișteanu, că încrederea pe care a realizat-o România, silindu-se să iasă cu față curată din dezastrul economic al războiului, îi dă dreptul, ca cel puțin să nu fie luată în bătaie de joc? Să-i amintim, că nici unul din statele desprinse din fosta Austro-Ungarie n'a avut parte să se închege, ca România, într'o atât de strânsă unitate politică? Să trecem în revistă, pentru lămurirea dumnealui, tot binele care se poate spune despre noi?

N'o vom face. Vom reveni însă la refrenul de mai sus. Și, ca să fim pe placul celor cari fredonează „*Ca la noi la nimenea*”, vom recunoaște, într'adevăr, că în orice altă parte a globului o asemenea campanie persistentă de bârfire a țării ar fi fost întâmpinată de un boicot hotărât al opiniei publice. Numai noi continuăm să întreținem această presă străină, care ne acopere zilnic de noroi, spre satisfacția deplină a dușmanilor noștri.

ALEXANDRU HODOȘ

Producție și democrație

Am văzut în articolele trecute, că o societate este cu atât mai sănătoasă, cu cât procesul ei de producție se îndeplinește în chip mai normal, adică cu cât munca diferitelor categorii sociale se transformă mai mult în valori interschimbătoare. Intensitatea procesului de producție constituie singura măsură adevărată în materie de igienă socială. De aci, datorită omului politic să coordoneze întreaga sa activitate, năzuințele sale ideologice ca și energia sa practică, necesităților economice ale societății în care trăiește. O acțiune politică, prin realizarea căreia se turbură buna gospodărie economică a unei societăți, reprezintă un fapt condamnat, — urcând, dela greșala simplă până la adevărata crimă de stat, întreaga scară a delictelor și infracțiunilor antisociale, — ori cât de folositoare ar fi fost în alt loc sau în alt timp, sau cu alți oameni, consecințele ei. Producțiunea națională, prin întreaga sa structură psihologică, trebuie să corespundă neapărat cu o politică națională, sau întrebunțând alte cuvinte, cu o politică reală, care să se inspire din nevoile adevărate ale societății pe care vrea să o guverneze.

* * *

Toți membrii unei societăți care funcționează normal iau parte activă la procesul de producție. Contribuția lor însă, cantitativ egală, este calitativ profund deosebită. Procesul de producție constituie un complex atât de sever ierarhizat, în întreaga sa structură organică, în cât nu numai că anumite categorii de producători pot ocupa vremelnic prin funcțiunea ce îndeplinesc un loc covârșitor în economia generală a unei societăți și reprezintă o mică minoritate în majoritatea intereselor colective, dar reduce rolul altor numeroase categorii sociale până

în a le transforma din producătoare în adevăratul înțeles al cuvântului în simple instrumente de producție. Sclavii în antichitate, iobagii în evul mediu, proletariatul în epoca modernă a capitalismului sunt atâtea pilde făcute să dovedească, că în anumite condițiuni nici numărul nici cantitatea de energie efectiv cheltuită nu pot asigura unei clase sociale, în procesul de producție, mai mult decât un rol de figuratie activă și onorabilă. Consecința acestei realități economice pe tărâmul politic este, că *întâietatea de guvernare trebuie să revină acelor categorii sociale cari în procesul de producție ocupă locul principal*. O formă politică care ar fi asigurat în antichitate sclavilor sau în evul mediu iobagilor prioritatea sau numai egalitatea civică, ar fi dus de sigur la aceleași funeste rezultate pentru corpul social în întregime la care în vremurile noastre a dus în Rusia cotopirea puterii politice de către proletariatul industrial.

Singura formă politică în stare să corespundă ori și când și ori unde necesităților economice, căci e perfect adaptabilă tuturor situațiilor, rămâne cea democratică. Bine înțeles, când spun democrație nu mă gândesc câtuș de puțin la vorba goală, — o pildă caracteristică a logopatiei de care am vorbit altădată, — cu care numeroșii noștri politicieni și politicaștri etichetează marfa frazeologiei lor curente; mă gândesc la democrația în sensul atenian al cuvântului: domnia poporului. Această democrație, dacă a disputat întâietatea politică unor categorii sociale, așa numitei aristocrații, care încetase de mult de a mai ocupa în procesul de producție locul principal și căuta să se mențină doar prin forța de inerție a tradiției, s'a luptat cu aceiași energie împotriva năzuințelor distructive și antisociale ale tuturor celorlalte numeroase categorii sociale, care prin regimul oligarhiei vroiau să ocupe în așezământul politic un loc mult superior rolului ce îl îndeplineau în organizația economică. *Demosul*, poporul, în acest înțeles, este și poate fi suma aritmetică a tuturor indivizilor cari alcătuiesc o societate, dar și acea categorie socială, care într'un anumit timp și sub anumite condiții este reprezentatul necontestat al economiei generale.

* * *

Ori și ce formă de guvernământ, care făurește clasei prin excelență producătoare așezămintele și instrumentele politice de care această clasă are nevoie pentru a corespunde destinației sale economice, este o formă democratică. Republicele din antichitate cu numărul lor imens de sclavi lipsiți de drepturi politice, organizațiunea feudală a evului mediu cu iobagii legați de pământ, monarhiile absolute pironite vânoș în inegalitatea flagrantă a diferitelor straturi sociale, toate aceste forme de guvernământ au fost, pentru condițiunile vremurilor în care au funcționat, forme tot atât de democratice ca și republicele burgheze și monarhiile constituționale de astăzi. Antidemocratice sunt măsurile de guvernământ, care, ori cât de liberale și înaintate ar părea ca formă, împiedică prin aplicarea lor preponderantă politica clasei prin excelență producătoare.

Acordarea sufragiului universal în Germania anilor 1870 de către Bismark, a fost cea mai înșelătoare dar și cea mai puternică lovitură, dată de reacționarismul junkerilor prusaci noii clase de producție capitalistă. Grație acestei măsuri, cari a prelins atunci lacrimile unui naiv și juvenil entuziasm peste bărbile venerabile ale revoluționarilor pașoptiști, Germania a fost aproape cincizeci de ani guvernată tiranic de o clasă, care încetase de mult să ocupe în procesul de producție rolul hotărâtor. A putut să trăiască într'un continuu conflict cu „democrațiile“, adică cu clasele producătoare ale statelor celoralte, să fie aruncată în catastrofa războiului mondial, și să iasă, supremă tragedie, din acest războiu, învinsă, micșorată, sărăcită, dar satisfăcută de a fi putut în sfârșit intra și ea într'o viață politică normală.

Democrația este expresiunea economică a procesului de producție. Ea se transformă firesc și continuu în timp și în spațiu, după necesitățile economice, menirea ei fiind să asigure întotdeauna prioritatea politică acelei categorii sociale, care prin rolul pe care-l deține în producțiunea colectivă întrupează vremelnice *demosul* filosofilor atenieni.

N. LUPU-KOSTAKI

Fericirea

Eu cred în fericire. Cred că dincolo de mormânt voi gusta toată dulceața ei. Ce bine va fi atunci! În seninul sferelor înalte voi cânta mereu dumnezeiescul cântec al eternei fericiri. Pe buzele mele va încremeni zâmbetul dulce al bucuriei. Cel vecinic posomorât va deveni atunci vecinic zâmbitor.

O să vă pară straniu, dar vă mărturisesc, că credința mea nu se mărginește la atâta. Eu cred că există fericire și pe acest pământ, adevărată, dumnezeiască fericire. E o credință nouă, dar sfântă și ne-strămutată.

Au fost vremi când nu-mi plăcea nici să mă gândesc la fericire, socotind-o ca pe un vis irealizabil. Când mă gândiam la fericire, ajungeam la păreri greșite, eretice. Imi venia să cred, ca omul numai atunci e fericit, când are bani mulți.

Adevărat, fără bani nu se prea poate închipui fericirea. Dar nu trebuiesc mulți. Sunt de-ajuns șapte lei, ca omul să poată pluti în nemărginirea fericirii. Despre aceasta m'am convins într-o după-miază de Februarie.

Ah, era frig atunci! Cu gulerul paltonului tras peste urechi și cu amândouă mâinile înfundate în buzunare, treceam grăbit spre casă. Din când în când întâlneau câte-o femeie cu gâtul desvălit și cu ciorapi țesuși din fire de paiangen, și atunci mulțumiam lui Dumnezeu, că m'a făcut bărbat.

Treceam repede, repede, dar într-o stradă lăturalnică îmi așinu calea o fetiță ca de treisprezece ani. O măsurai din creștet până în tălpi, prinzându-o chiorăș, măcar că, mie îmi sunt dragi copiii.

Fetița era cu capul gol, îmbrăcată într-o rochie peticită, cu ciorapi groși, dar găuriți în câteva locuri, și cu o bluză decoltată. Tremura ca varga, și din tremurătura ei pricepeam, că acest decoltaj nu e de dragul ochilor iubitori de găuri goale. Mă gândiam s'o ocolesc, și să-mi urmez drumul, dar ea îmi grăi:

— Domnule, fii bun, dă-mi șapte lei...

— Șapte lei, — murmurai desfăcându-mi paltonul, — dar... de ce tocmai șapte lei?

— Mă rog, — grăi din nou fetița, — i-am perdut...

— Cum?

— Nu știi! M'a trimis mama la prăvălie cu șapte lei și... i-am perdut... Dumneata ai parale multe, dă-mi te rog, șapte lei...

Își întinse amândouă mânuțele spre mine. Iar eu mi-am scos punga și am desfăcut-o, cu gândul să-i dau. Punga mea are trei despărțituri. În cea dintâi am găsit niște hârtiuțe și cinci bilete de tramvai. În cea de-a doua o carte de vizită și un mic portret. Iar în cea de-a treia... deșertăciunea deșertăciunilor.

Ah, și cum surâdeau ochii fetiței! Mă privea cu nemărginită încredere, iar pe mine m'au trecut sudorile. Cu punga goală asudă omul, — așa se vede, — și în Februarie. Îmi mușcam buzele de necaz și nu știam ce să zic. Am îngânat cu glas stins și dureros, arătând fetiței golătatea pungei:

— Fetiță, vezi, nu am nici un ban!

Ea deschise ochii mari, își duse mâna la ceafă și grăi cu glas speriat, ca venit din altă lume:

— Vai, te rog, mai caută și prin buzunarele pantalonilor!

Căutai și pe-acolo, cu acelaș trist rezultat. Îngălbenind, îmi mai zise cu glasul omului ajuns în cea mai cumplită disperare:

— Spune-mi, domnule, ce să mă fac?

Îi aruncai o privire nespūs de jalnică.

— Ce să te faci? Du-te acasă, o să-ți dea mamă-ta alți bani...

— Nu, nu, nu, — îmi răspunse scoțând un geamăt dureros. — Nu se poate! Mă bate, mă omoară...

Și porni pe stradă înainte, plângând...

— Nimeni nu are astăzi parale... Am mai cerut dela doi domni și n'au avut... Vai, vai!

Mi-am urmat și eu drumul, trist, și simțind că bătăile inimii îmi sunt mai repezi ca de obicei. Odată m'am întors s'o mai văd, dar dispăruse în colțul opus al străzii. Atunci am simțit fiori prin tot trupul. Părea că se ridică o ceață de pe ochii mei. Mi-am dus mâna la frunte și mi-am zis, rușinat de mine însumi:

— Ah, ce zăpăcit sunt! De ce n'am dus pe fetiță la locuința noastră, ca să-i dau șapte lei? Ce se va întâmpla cu ea, Doamne sfinte?

Îmi țiuiau chiar și urechile. Părea că străbat până la ele câteva lovituri strașnice și vaiete multe, multe...

În după amiaza acelei zile am fost mereu trist. Nevastă-mea și copiii cercau să-mi alunge tristeța și nu puteau. Măncarea am lăsat-o aproape neatinsă. Ca să alung gândurile, luai o gazetă și m'apucaii de citit. Dar ori-cât citeam, nu înțelegeam nimic. Nici discursul primului ministru, nici articolul despre călătoria lui Amundsen. Nimic, nimic! Am înțeles numai două cuvinte în pagina a treia. Era un titlu cu litere groase: *Copil înghețat...*

Când l-am citit, mi-s'au împaingenit ochii. Un nou fior străbătu prin toate mădulările mele. Cutremurat, mi-am zis:

— Sărmană copilă ! Ea poate cutreeră și acum străzile orașului... Ca mâne... o vor găsi înghețată. — Se va fi aruncat poate în râu, sub ghiță...

Seara am adormit târziu, târziu de tot. Am adormit și am văzut-o în vis. Am văzut-o întinsă, fără viață, dar cu ochii deschiși, cari mă priveau cu jale. Iar eu citiam din trista lor privire :

— De ce nu mi-ai dat șapte lei ?

Când m'am trezit, eram galben ca ceara și asudat.

— Ce ai, pentru numele sfântului ? — mă întrebă nevasta îngrijorată, iar copiii mi-se agățară, plângând, de gât.

— Nimic, nimic, — le-am răspuns, forțându-mi un zâmbet. Apoi, m'am îmbrăcat repede, mi-am pus banii în pungă și am plecat la slujbă.

* * *

Treceam acum pe o stradă principală și nu îndrăznieam să mă uit la trecători. Mă temeam, nu cumva întâlnind vre-un copil să-mi aduc aminte de fetița de ieri. M'am oprit, totuși, în dreptul unei prăvălii, ca să-mi aprind o țigară și să mă uit la puiul de drac cu limbă roșie, ce era expus în vitrină.

Când m'am plecat să-mi scot chibritele, de cine credeți că îmi dederă ochii ? Alături de mine fetița de ieri, cu aceeaș rochie peticită, cu aceeași ciorapi și cu aceeași bluză, — privea și ea puiul de drac, mutând mereu o piesă de doi lei dintr'o mână într'alta.

Am tresărit, simțindu-mă cuprins de fiorii unei neînchipuite fericiri. Repede, repede, mi-am scos pungă.

— Fetiță dragă, fetiță dragă, acum am parale !...

Și i-am întins, vesel, șapte lei...

Au fost șapte lei nou-nouți, dar ea nu voia să-i primească. Ridicând nepăsătoare din umeri îmi zise :

— Nu mai am nevoie...

— De ce ? — o întrebai cuprins de mirare.

— Ce să fac cu ei ?

— Să i duci mamei tale...

— De ce să-i duc ? mai zise ridicând încă odată din umeri. M'a bătut doar, aseară, pentru ei...

Mi-am dat seama, că avea dreptate. Nu mai datora nimic mamei sale. Sărmanele ei spate au plătit cei șapte lei cu vârf și îndesat. Și totuși îi înfundai banii în mână, cu puterea.

— Cumpără-ți dar, bomboane...

Acum am văzut o tresărire veselă în ochii ei. Luminându-se deodată la față, a intrat în prăvălie, iar eu am rămas lângă vitrină, urmărind-o cu coada ochiului.

Neguțatorul i-a măsurat bomboanele, iar ochii ei străluciau, spunându-ți povestea unei clipe de nemărginită fericire. Erau bomboane de ciocolată, umplute cu sirop.

Eu mi-am urmat drumul, zicându-mi :

— Sărmană copilă! Cine știe, și-a mai cumpărat ea vre-odată bomboane de șapte lei? O, nu! În vreme-ce alți copii ronțăiau bomboanele cele mai alese, ea . . . mânca bătaie.

Și am simțit că strălucesc și ochii mei, și m'am simțit fericit, nespus de fericit. A fost o zi de veselie pentru mine, ziua aceea. Am zâmbit, de dimineața până seara. Dacă m'au văzut zâmbind, au zâmbit fericiți și nevasta și copiii mei. Casa noastră a pluit o zi întreagă în razele fericii.

Pe fetiță n'am mai întâlnit-o nici-odată de-atunci. Dar îi păstrez amintirea.

Se întâmplă uneori să vă spun, că n'am parale. Atunci, să nu mă credeți. Într'un colț discret al pungei mele se găsesc totdeauna șapte lei, cari îmi aduc aminte, că în lumea aceasta sunt și oameni mai nefericiți ca mine. Acești șapte lei îmi spun povestea adevărată a fericii . . .

Se zice, că omul când moare nu duce parale pe lumea cealaltă. În ce mă privește pe mine, eu sunt sigur, că dacă sfântul Petre, întâmpinându-mă la poarta vecinicii mi-ar desface punga, ar găsi întrânsa . . . șapte lei. Ar ridica din umeri și mi-ar deschide poarta, șoptindu-mi:

— Nici-odată n'a intrat om cu parale în raiu. Dar deastă-dată, vrând-nevrând, trebuie să facem excepție . . .

SEPTIMIU POPA

Gazele asfixiante

Pe lângă alte pregătiri de războiu (mari cantități de armament și muniții comandate în Germania și Japonia, dezvoltarea submarinelor și diferite mișcări în armată) Rusia Sovietică lucrează febril la fabricarea gazelor asfixiante. Sub direcțiunea „Comandamentului central al armamentului chimic” se iau întinse măsuri și se desfășoară o grabnică activitate în acest sens.

O nouă formulă de gaze a unui chimist german e pusă în aplicare. Peste două zeci de fabrici mari, unde se prepara până acum zahăr și săpun, au fost transformate în fabrici de gaze asfixiante.

În locul unor elemente de hrană și igienă, factori de sprijin ai vieții omenești, noile laboratorii vor produce valuri de abur otrăvitor. Strania generozitate a concepției bolșevice transformă cu sânge rece materii creatoare de viață în agenți întunecoși ai morții.

Un întreg simbol e în acest fapt.

Gazul asfixiant, pregătit calm, cu științifică perfidie, acest cinic *comisar al Distrugerii* caracterizează sugestiv structura sufletească a „comisarilor poporului”, mânăitorii ai întreprinderii bolșevice.

Sovietele, conștiente că „propaganda” lor prin idei nu poate duce la nimic, fiindcă omenirea e refractară acestor „idei” *suū generis*, au delegat, ca predicatori ai paradisului bolșevic, atentatele, exploziile și comploturile, iar acum numesc șampioni ai concepției sovietice, pe acești lași strangulatori: gazele asfixiante.

Istoria mai cunoaște epoci în care o idee socială a fost purtată peste graniți, chiar cu mijloace violente.

Una din marile pilde: revoluția franceză. Dar ce imensă distanță dela *Valmy-ul* din 1792 la atentatul dela *Sofia* din acest pătrar al veacului al douăzecilea!

Violența celei dintâi revoluții franceze era, în spre afara granițelor, *defensivă*, și era, în ideea ei, caldă, generoasă și desinteresată. Vio-

lența bolșevismului este mârșava coborâre spre crima cea mai lașe, a unei perfide industrii de așa zisă: „cugetare socială“, este scârboasa manoperă de comploturi întunecoase a unui consorțiu de escroci interesați, a căror disperare de a-și realiza beneficiile nu se calmează decât cu sânge slobozit, pe la spate, din trupul omenirii.

Soldații Republicii franceze, fiamânzi, desbrăcați și desculți, duceau cu nobil entuziasm ideea de libertate, fraternitate și egalitate în vârf de spadă cavaleriească, și pieptul lor gol, clocotind de sinceră și neprecupețită convingere, se oferea deschis și drept plumbului dușman.

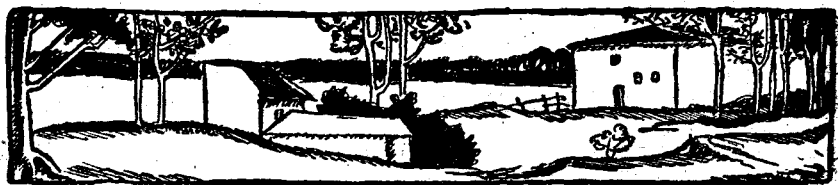
Ideea, purtată sub stindardul acestei splendide onestități sufletești și al curajului plin de tânăr avânt, a învins.

Industria sufletească a Sovietelor, care au luat în întreprindere *degenerescența patologică a revoluției sociale*, poartă această idee viemănoasă de cancer social în ascunzișurile unor arme perfecte adecuate : bomba și gazul asfixiant.

În fața acelei nobile violențe, de care vorbeam mai sus, cugetele noastre ridică sincer prinos de admirație.

În fața violenței de otravă și cuțit înfipt pela spate, cugetul ni se întoarță cu scârbă, și băta noastră pocnește o lovitură scurtă în capul pेत्रiș al viperei care întinde gâtul și sâsâie înspre noi scuiptură otrăvită. ..

V. RUSSU ȘIRIANU

Săptămâna politică

— Fapte și comentarii —

O criză a Parlamentului?

Presa independentă din strada Sărindar, scrisă de toată scursura, fără act de naștere, a democrației pământene, varsă lacrimi de crocodil asupra Parlamentului român, și vestește cu sughițată emoție, apropiată lui suprimare. Ce s'a întâmplat, ca să justifice această alarmă, pe care *Lupta* o exteriorizează isteric cu proclamații către popor stilizate de Albert Honigman, iar *Adevărul* o susține, doctrinar, cu considerațiile obiective ale lui Kalman Blumenfeld? Ce s'a întâmplat?

Să vedem.

Deunăzi, când opoziția acefală a d-lui Iuliu Maniu tropăia pe sub bănci din foarte multe picioare, ca să împiedice o dezbateră rezimată pe argumente; și cu câțiva ani mai înainte, când aceiași reprezentanți ai voinței naționale încercau să zădărnicească votarea Constituției prin atacuri cu gaze asfixiante, nici unul dintre bățioșii heralzi ai regimului parlamentar, — nici Kalman Blumenfeld, nici Albert Honigman, — n'a avut nimic de zis. Acestea erau, se înțelege, nu numai incidente normale într-o discuție civilizată, ci chiar arme permise în lupta împotriva unor adversari cari trebuiau biruiți cu orice preț. Scandalul, înjurătura și putoarea; — acestea-s cele mai moderne mijloace pentru a se curma cu desăvârșire, măcar pentru câteva momente, răsufierea odiosului protivnic. Iată pentruce, cei șase deputați ai coaliției național-țărăniste, excluși deunăzi din Parlament pe temelul regulamentului întocmit (pentru alții) de d. N. Iorga, au găsit apărători destui. Tot atâția, câți s'au ridicat și acum, ca acuzatori, să protesteze împotriva măsurilor de apărare pe care le ia guvernul Brătianu pentru a-și ocroti dreptul său la o legiferare comodă.

Trebuie să recunoaștem, că așa zisa campanie de răsturnare, întreprinsă sub comanda fostului apostol dela Vălenii de Munte, n'a fost cu totul lipsită de rezultate. Dacă cele două întruniri dela „Dacia“

n'au făcut mult mai multă gălăgie decât două focuri de pușcă trase în vânt, — cel de-al doilea ceva mai slab ca cel dintâi, — apoi atacul din Parlament tot a slujit la ceva. A ținut în loc, vreme de două săptămâni, reforma administrativă. Dl. Al. Vaida a avut plăcerea deosebită să pună în practică metodele obstrucționiste experimentate altădată în Camera dela Budapesta. Incepând cu dl. M. Hai Popovici, care a ținut o conferință proastă despre drepturile femeii, și sfârșind cu nu mai știm care d. Radacovici, care a golit într'o jumătate de ședință toate cunoștiințele dumisale adunate o viață întreagă, tot soiul de oratori improvizați s'au' cramponat de tribuna Camerei, odihnind numai, din când în când, într'un intermediu de vociferări protectoare, ori de câteori clopoțelul președintelui îi solicita „să revină la chestiune“.

Desigur, acesta avea să fie cel mai sigur mijloc pentru isgonirea dela cârmă a partidului liberal. Zădărnicierea efectivă a lucrărilor Parlamentului! Să nu se poată vota reforma administrativă, — și bătălia e câștigată... Nu pentru că reforma administrativă ar fi o lege atât de rea, încât să justifice o rezistență disperată. Nu. Nimeni n'o spune. Dar cine și mai alege victima, când e vorba de un război pe viață și pe moarte? Ei bine, în acest război pe viață și pe moarte, majoritățile guvernamentale și-au ales o cale de apărare. Modificarea regulamentului Camerei, prin restrângerea silită a discuției pe articole. Intre dispozițiile care urmează să fie aplicate în viitor, sunt câteva care stânjenesc în chip vizibil dreptul normal al opoziției de a colabora la redactarea unei legi. Astfel, inovația ca toate modificările propuse să fie anunțate la începutul discuției, în termen de douăzeci și patru de ore, cași ideea de a nu se mai pune la vot niciunul din amendamentele neacceptate de comitetul delegaților fiecărei secțiuni a Camerei, sunt măsuri care vor reduce simțitor buna funcționare a mecanismului parlamentar.

Dar, să fim drepți, nu de aci va decurge o criză a parlamentarismului în România. Aceea nu va începe nici în ziua în care opinia noastră publică, desgustată de anumite obiceiuri urâte, tot mai adânc înrădăcinate sub cupola din dealul Mitropoliei, va ajunge la nestrămutata convingere, că tocmai aceia cari se laudă mai mult a fi apărătorii durerilor populare se preocupă mai mult de propriile dumnealor necazuri. Să nădăjduim, deci, că sentința celor mulți, în toată cumințenia ei, va lovi numai pe cei vinovați. Iar Parlamentul român nu va fi arătat cu degetul, spre bucuria definitivă a blumenbergilor din strada Sărindar, ca un local în care nu mai poate pătrunde poliția bunului nostru simț național.

Omul dezordinei

Fiind exclus pe timp de treizeci de zile dela ședințele Camerei pentru pronunțarea cu voce tare a unor cuvinte de rușine, d. C. Argetoianu s'a transportat cu automobilul la „Dacia“, ca să ceară satisfacție înaintea poporului. La început, ce e drept, treaba n'a mers toc-

mai pe rotile. Câțiva cetățeni nepoliticoși, — dar cu memoria bună, — au reamintit fostului ministrul de Interne (și ad-interim la Finanțe) o oarecare afacere cu bonuri de Tezaur și numele unui oarecare Schuller. Dar tulburătorii au fost repede poștiți afară, și d. C. Argetoianu, conservatorul de altădată, a rămas să vorbească împotriva dictaturii burgheze în fața delegaților tovarășului Apfelbaum-Zinoviev, cari, după cât se pare, s'au îndrăgostit în mod subit de pumnul care se lauda, până deunăzi, că a omorât mișcarea comunistă din România.

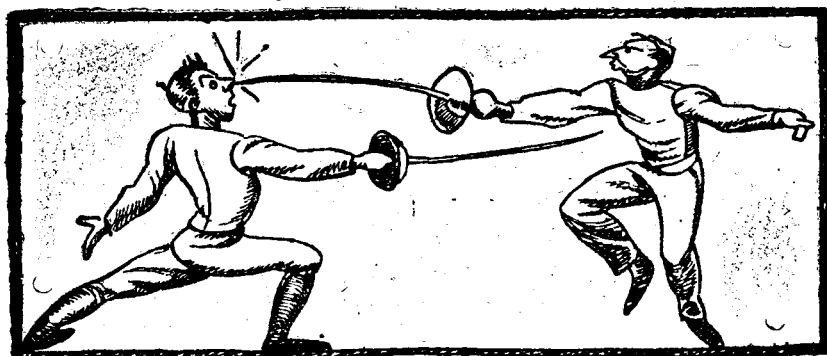
Așemeni întorsături ale soartei n'au pentruce să ne mire. Cine ar fi crezut vreodată, că va vedea îmbrățișându-se pe aceeaș estradă, în cea mai normală poziție a sărutării, pe d. C. Argetoianu cu vechiul său amic d. Virgil Madgearu? Și, totuș, minunea s'a întâmplat. D. C. Argetoianu a început să le facă pe toate dea 'ndoaselea. Deci, schimbând cârma păreriilor, își pune acum obrazul la dispoziție pentru pupătura dlui Virgil Madgearu, — și amenință cu revoluția. Proptindu-și, ca un veritabil tribun al poporului, scobitoarea între dinți, latifundiarul dela Breasta, fostul adversar al exproprierei, celebrul doctrinar al pumnului în gură, a declarat război oligarhiei române, pronunțând în auzul Europei aceste vorbe, care, fără îndoială vor rămânea memorabile: — „Să ferească Dumnezeu, ca omul ordinei să devină omul dezordinei!“

Ați înțeles, d. C. Argetoianu, de data aceasta, se găsește de partea cealaltă a baricadei!

O fi, dar amenințarea dumisale, cu toată surprinzătoarea renegare a trecutului, e de două ori imprudentă. Mai întâi, că de partea cealaltă a baricadei nu se distribuie jetoane de prezență. Ordinea e absolut necesară pentru buna funcționare a consiliilor de administrație. Al doilea, pentrucă d. C. Argetoianu cunoaște, din propria sa experiență, care e leacul împotriva dezordinei. L'a aplicat și dumnealui, altora, sub ocrotirea generalului Averescu, și după ordinele acestuia.

Iată pentruce credem, că noua atitudine a dlui C. Argetoianu, — să iertați expresia prea parlamentară, — nu este decât o rășoială de ocazie.

ION BALINT

GAZETA RIMATA

Pe baricadă...

*D. N. Iorga, supărat că
nu va fi chemat la guvern,
amenință că face revoluție*

*E cald, ca 'n luna lui Cuptor,
Primarul străzile nu udă;
Săptămânal, un orator
In sala „Daciei“ asudă...
Argumentează cu-atât foc
Și-așa de călduros cuvântă,
In cât eu nu mă mir deloc,
Că atmosfera se 'nfierbântă.
Cu barba 'n chip de evantai,
Vijelios ca o cascadă,
Ne'ndeamnă domnul Iorga: „Hai,
Să ne suim pe baricadă!“*

*Cu domnul Iorga, domnii mei,
Chestiunea-i mult mai complicată,
A devenit un obicei;
S'a mai suit și altădată!*

*Eram la Neamul Românesc,
Mi-aduc aminte, într'o noapte,
Fierbea ca 'ntr'un cazan drăcesc
„O mie nouă sute șapte“.
Apostolul, înspăimântat,
Crezând că unii vin să-l vadă
Cu gând hain, stătea subț pat,
Parc'ar fi stat pe baricadă..!*

*Apoi, trecură șase ani,
Și multe lucruri se uitară
Acum pornisem spre Balcani,
Cu Averescu. Era vară...
Mergeam cu flori la pălării,
Spre Plevna, Sofia și Pera,
Când, buclucașa, într'o zi
Pătrunse printre noi holera,
Atunci din nou l'am fost zărit
Pe domnul Iorga 'ntr'o ogradă,
Cum încercă, grăbit, grăbit,
Să treacă după baricadă.
Iar astăzi, când infamii sbiri
Cu oarbă patimă și ură
Il boicotează la 'ntruniri
Și 'n telefon îl tot înjură,
Năbdăaiosul răzvrătit
Luptând cu dușmăniile abjecte,
La 'ncăerare a pornit
Cun vraf de opere complete...
Le-a pus volum peste volum,
A ridicat un fort în stradă,
Și vrea să arate lumii cum
Va rezista, pe baricadă!*

JENICĂ CURAGIOSU

*fost om al ordinii, autorul romanșet
„Când ți-oi pune pumnul 'n gură!“*

INSEMNAȚI

D. N. Iorga face propagandă. — D. Nicolaie Iorga nu e un călător în grat. De două sau de trei ori pe an, fostul apostol trece granița într'un elegant compartiment al trenului Simplon, — pe cheltuiiala altora, — pentru a face propagandă, dincolo de vama Curtici, în favoarea culturii românești. D. Nicolaie Iorga își îndeplinește misiunea cu o neostenită sârguință. Și o îndeplinește. N'avea dreptate, prin urmare, banca Marmorosch-Blank din București, atunci când, cu un discret accent de imputare, dădea în vileag subvențiilor incasate de cantitativul nostru istoric, pe seama acestor deplasări culturale în vagon de dormit. D. Nicolaie Iorga jertfește totul pentru țară și nu oprește nimic pentru sine. Ba, ca să fim dreți, ne acordă și unele suplimente, de vreme ce fiecare dram al său la Paris rodește cel puțin două tragedii în cinci acte, începute și sfârșite în gările unde Simplonul se oprește mai mult de zece minute.

Dar, ce ispravă face d. Nicolaie Iorga la Paris? veți întreba dumneavoastră, cari ați cetit de-atâtea ori în *Neamul Românesc* știrea stereotipă despre plecarea sau despre reîntoarcerea dumisale din străinătate. Ei bine, n'av-eți niciun motiv de îndoială. D. Nicolaie Iorga s'a însărcinat să popularizeze, peste graniță, literatura românească. A început prin a scoate un fel de antologie a scriitorilor români, în franțuzește. Dar franțuzeasca dela Vălenii de Munte, se vede treaba, e mai puțin veritabilă decât țuca din partea locului, căci franțuzii s'au dat repede bătăuți, declarând că n'o pot răsbli nici cu dicționarul lui Littré. Atunci, directorul *Neamului Românesc* a încercat altceva. S'a apucat să publice un articol la *Mercure de France*, (acolo sunt câțiva cari cunosc limba franceză) recomanând bravilor locuitori ai Republicii să citească literatura noastră în original.

Și pe cine credeți că recomandă d.

Nicolae Iorga? Evident, mai întâi pe Mihail Eminescu, despre care, nu știm cum se face, noul conducător al *Universului Literar* are o idee destul de bună. Nu așa de bună, însă, ca despre d. Ion Agârbiceanu! Intreg articolul din *Mercure de France* pare să fi fost scris numai pentru a prezenta în fața Europei înmărmurite de admirație această monstră de prozator genial. Fără să pomenească, măcar în treacăt, despre Octavian Goga; — ceea ce se poate explica, la urma urmei, printr'un exces de obiectivitate; — și trecând fără să bage în seamă pe Mihail Sadoveanu; — ceea ce nu se mai explică de cât printr'o specială înțelegere artistică a bine-remuneratului propagandist; — d. Nicolae Iorga își concentrează toate elogiile asupra unui singur nume: Ion Agârbiceanu. „Fefelega“ acestuia, dumnealui o socotește drept cea mai înaltă culme pe care o atins-o, în drumul ei spre desăvârșire, literatura românească. În chipul acesta, d. Ion Agârbiceanu, care e un novelist mediocru la Orlat, ajunge dintr'o dată, — și încă la *Mercure de France!* — un mare scriitor universal...

Cine spune, că d. Nicolae Iorga nu face propagandă?

D. C. Argetoianu amenință. — Intrunirile de vară ale opoziției naționale-țărăniște ar fi un gen de spectacol foarte amuzant, dacă s'ar ține sub cerul liber. Singurul dezavantaj al sălei „Dacia“ e căldura care bănuie între strâmții ei pereți. Alminteri, cine nu s'ar îmbulzi să vadă pe d. Virgil Madgearu pupându-se cu d. C. Argetoianu? Toată lumea cunoaște invitația, alminteri destul de politicoasă, pe care fostul ministru de Interne i a adresat o distinsului economist într'una din ședințele Parlamentului trecut. De atunci a trecut vreme. Astăzi, cei doi adversari s'au împăcat. D. Virgil Madgearu a renunțat să

mai trimeată la Văcărești, pe amicul lui Schuller. Iar amicul lui Schuller se lasă, de data aceasta, sărutat. Unde? Ei, vedeți, de aceea se îmbulzește publicul în sala „Dacia“...

Reprezentăția, să fim dreți, a desamăgit pe mulți. Cei doi rivali au apărut la rampă, braț la braț, ca o dovadă despre rezistența principiilor dumnealor, — darnus'au îmbrățișat. D. Virgil Madgearu a rămas și acum dator. În schimb, d. C. Argetoianu a amenințat cu răboiul civil. Latifundiarul dela Breasta, fericitul membru în cincizeci și două consilii de administrație, care spunea odinioară despre d. N. Iorga că „se joacă cu ideile revoluționare întocmai ca copiii cu lumânarea“ și se lăuda cu „autoitatea pumnului“ dumisale pe care-l agita sub ocrotirea generalului Averescu, s'a constituit dintr'odată în tribun al „masselor amorfe“ și se pregătește să moară, în Piața de Flori, pe baricade.

D. C. Argetoianu și revoluția! E titlul unei comedii bufe, cu subiect din viața politică. Autorul ei, firește, nu poate să fie decât d. N. Iorga, care de multă vreme și fără niciun avertisment prealabil, s'a transformat într'un om al dezordinii. Din fericire pentru țară, însă, numai al dezordinii cerebrale...

Tricolorul. — Ultima boală a dlui N. Iorga este tricolorul. Dumnealui a declarat solemn în Cameră, că dorește să fie cândva înfășurat gol (vai!) în tricolor. Instinctul dumisale teatral (vezi „Sarmală“ și „Isus“) îl face, în cele mai patetice clipe ale vieții sale, hazliu. Lucru ciudat, ilustrul savant e departe de a bănui aceasta. De aceea, când spectatoii îl văd, d. Iorga se bate cu pumnii în piept, declară că n'a mâncat banii la chefuri, nici nu i-a pierdut în cărți (urmăriți logica strânsă), strigă, se su-pără și plânge.

La Craiova, șeful armonicei coalții a declarat din nou (*perseverare diabolicum*), că a venit „cu tricolorul”. Din partea dlui Iorga nu ne miră nimic. E foarte posibil, ca dumnealui să fi reușit a sbura spre capitala Olteniei instalat în „tricolorul românesc” transformat ad-hoc în avion. Măine îl vom vedea aplicând acestui tricolor patru roate și un motor „Diesel”, alergând pe calea Victoriei în acest original automobil.

Tot așa, fecundul dramaturg își va scrie de aci înainte poemele în versuri și piesele istorico-socialo-patriotice, pe largi fâșii de tricolor, își va confecționa o redingotă tricoloră pentru ședințele Camerei și un frac roș-galben și albastru pentru diferitele solemnități. Va vedea roșu, se va face galben, și, la urma urmelor, chiar albastru.

Și să mai poștească să zică cineva că d. Iorga nu e patriot!

Un accident de tren. — Zilele trecute, gazetele din strada Sărindar au fost cuprinse de un nou acces prelungit de groază. Cu toată indignarea cuvenită, alegând cu degete tremurătoare cele mai grase litere din tipografie, *Adevărul* și *Lupta* au denunțat lumii civilizate un înspăimântător atentat antisemit. Un grup de studenți, după informațiile precise a'ei cinstiților redactori, tăbărâse în trenul de Chișineu asupra a două domnișoare de rit evreesc, aruncându-le pe linia ferată... Fapt precis. Prin urmare, scandal, vociferări, strigăte că se prăpădește țara, apel la Liga Națiunilor. Iar presa din străinătate, firește, alte telegrame despre pogromurile din România.

Iată însă, că se face anchetă, și, luându-se mărturia călătorilor din trenul de Chișineu, din oribilul atentat n'a mai rămas de cât un obișnuit și regretabil accident ceferist. *Adevărul* și *Lupta* au registrat desmințirea, lucrurile s'au po-

totit, cercetările s'au încheiat și opinia publică doarme iar liniștită. Cum rămâne însă cu știrile care au apărut în ziarele străine. Pe acele cineledesminte?

Mania persecuției. — În *Neamul Românesc*, foaia de plăcintă politică a dlui N. Iorga, și mai apoi în *Adevărul* dlui Cahune Grauer, care ocrotește cu generozitate soarta opoziției naționalo-țărăniște, am citit interpeierea pe care a rostit o la Cameră, zilele trecute, cu tremurături de glas și fluturare de barbă, productivul autor dramatic dela Văleni. Ați citit-o, probabil, și dumneavoastră. Nu trebuie să mai stăruim, prin urmare, asupra egocentrismului care șerpuiește, cu șuierături supărătoare, de-alungul năvalnicei cuvântări Dl N. Iorga s'a instalat cu atâta convingere în centrul cosmosului, încât nu ne ar uimi, dacă s'ar pomeni într-o bună zi în chestiune personală cu soarele, care, ca să zicem așa, îi face umbră. Din această regretabilă boală a rodnicului poligraf, — incurabilă după a noastră umilă părere, — răsare însă o altă slăbițiune, și despre aceasta vrem să vorbim.

Di N. Iorga suferă de mania persecuției. Două ceasuri a vorbit, Vinerea trecută, în fața Parlamentului. Pentru ce? Pentru a se jura, că nu s'a dat cu bolșevicii? Pentru a reaminti, cecece a aflat de mult toată lumea, că dela 1888 și până la 1901 partidul liberal a trecut printr-o perioadă de decadență? Pentru a ține o scurtă și insuficientă lecție despre Comuna din Paris? Nu, nu, de trei ori nu! Acestea n'au fost decât sosurile istorice, lipsite de orice element pasional, în care oratorul in-frigurat și-a tăvălit propria lui durere. Dar care a fost aceasta?

Luafi discursul, și controafi dacă exagerăm. Di N. Iorga s'a văzut, de câteva timp încoace, aspru criticat în coloanele *Viitorului*. Trebuie să spunem, că până ieri *Viitorul* lauda,

din când în când, pe d. Iorga, care, la rândul său, se exprima cu elogii, prin *Le Temps*, despre guvernarea liberală. Și mai trebuie să adăugăm, tot odată, că în niciun caz *Văitorul* nu-l înjură acum pe d. N. Iorga așa cum gazeta personală a acestuia are obiceiul să spurce pe toți adversarii pudicului profesor. Dar, însfârșit, *Văitorul* atacă pe d. N. Iorga. Și atunci, cu o plângătoare revoltă a corzilor vocale, jumătatea de șef a partidului național s'a pomenit cerând socoteală băncii ministeriale, președintelui Consiliului, dlui Vintilă Brătianu, și altora, de atacurile pe care, vezi dumneata, numai autorul lui „Sarmală, amicul poporului“ are dreptul să le îndrepte împotriva altora.

Dacă ar fi însă numai atât! Dar directorul *Neamul Românesc* se mai plânge și de altceva. Se plânge, că indivizi necunoscuți îl chiamă acasă la telefon, îi strigă în receptor vorbe neplăcute, și apoi dispar cum au venit, pe invizibila urmă a firelor electrice. Zice d. N. Iorga: — „Am ajuns, domnilor, de trebuie să punem telefonul pe masă, ca să nu mai fim treziți în mijlocul nopții de oameni, cari ne arunca cele mai scârboase insulte.“ Și, pentru că oamenii aceștia nu pot să fie, nu trebuie să fie, decât d. Ion I. C. Brătianu cu ceilalți colaboratori ai dumisale, oratorul adăugă, indignat: — „Aceasta înseamnă lupta politică a unui mare partid!“

Nu vrem să luăm aici apărarea șefului partidului liberal într'o asemenea... chestiune personală. Dar, de, parcă tot nu ni-l închipuim pe d. Ion I. C. Brătianu sunând noaptea telefonul la d. N. Iorga, ca să-i strige la ureche vorbe de rușine. Ni se pare, chiar, că procedeul seamănă mai mult cu obiceiurile dlui C. Argetoianu. Cercetează mai bine, domnule Iorga, s'ar putea să fie o farsă a propriilor dumitale partizani...

E foarte urât din partea dumnealor să te expună astfel la ridicol... Cum? Nu mai există, într'adevăr, alt mijloc de apărare împotriva farsorilor nocturni decât o interpelare de două ore în Parlament!

În orașul Incoronăreț. — Ne tot plângem, că nu se face destulă propagandă culturală în nouile provincii. Invinuirea e din cale afară de nedreaptă. Cel puțin aici, în Ardeal, nu se poate spune, că nu-i dăm destulă ocrotire. Iată, de pildă, ce se petrece cu turneele teatrale.

Am trecut deunăzi prin Alba-Iulia. Alba-Iulia, se știe, e cetatea de două ori sacră, care simbolizează unitatea noastră națională, și mai e, pe deasupra, orașul Incoronării. Prin urmare, e firesc să i se dea o atenție deosebită. Populația, cu toate acestea, nu trece de douăsprezece mii de locuitori. Și Alba Iulia nu e nici măcar capitală de județ! Am rămas, deci, oarecum surprinși, auzind că în istorica, dar modeste urbe de pe malul Murașului, s'a instalat, pentru o stațiune de o lună, acum la început de vară, o trupă întreagă de teatru, cu un repertoriu bogat de operete, drame și comedii.

Bucuria, ce e drept, ne-a fost de scurtă durată. Trupa cu pricina, după cum am aflat apoi, era ungureasă. Atunci, bineînțeles, ne-am mirat și mai mult. — „Cum se poate? am întrebat, dar acest director de teatru e nebun! În Alba-Iulia nu sunt nici optzeci de familii maghiare, iar evrei, cu cultură (să zicem) maghară, abia două mii. Cine umple sala, măcar pe jumătate, vreme de patru săptămâni în șir, pentru ca antreprenorul să nu dea faliment?“ Cetățeanul pe care l-am interpellat, cu toată curtozia cuvenită, nu mi-a dat niciun răspuns. A plecat ochii în jos, a roșit pentru concetățenii

lui, și m'a lăsat să înțeleg singur. Ne având altă cale de ales, am priceput.

Mai târziu, prietenul meu mi s'a des-tăinuit pe larg, mărturisind că trimite în fiecare seară, la teatru, între actul întâi și al doilea, un soi de spion benevol, care notează pe o listă neagră pe toți patrioții români veniți să-și fortifice încrederea în forțele culturale naționale ascultând pipărate cuplete ungurești, mutilate în chip oribil de o biată „primadonă” de mâna a șaptea, dela Kecskemét... Lista neagră, cu voia dumneavoastră, a luat încetul cu încetul proporțiile unui Letopiseț.

Noi ne gândim, că pentru a juca o lună la Alba-Iulia, localitate cu populație aproape curat românească, trupa maghiară trebuie să aibă o autorizație în toată regula. Se cade, prin urmare, să adresăm felicitările noastre dlui Al. Lapedatu, ministrul Artelor. Propaganda culturală în noile provincii progresează văzând cu ochii.

Metoda violenței. — Inregistrând candidatura probabilă a dlui Sergiu Niță pentru un loc de senator vacant la Chișineu, *Patria* partidului național își ia toate măsurile pentru a preîntâmpina un sigur insucces electoral, și anunță din vreme, că partidul poporului va uza de violență, „cași în alegerea dela Reghin”.

Nu vom mai întreba, cum de a aflat foaia părintelui Agărbiceanu, dela Cluj, mijloacele cu care partidul poporului va porni, în Basarabia, la o luptă care încă nici n'a început... Altceva ni se pare mai interesant. E înduioșătoare, într'adevăr, repulsiunea pe care o mărturisesc oamenii dlui Iuliu Maniu față de violență. Din nenorocire, această repulsiune nu funcționează decât atunci când e vorba... de violența altora. Pentru că, în același număr în care își face îngrijoratele sale profeții cu prilejul alegerii dela Chișineu, ziarul *Patria*

glorifică, foarte satisfăcut, recenta agresiune a cărei victimă a fost dl Manolescu-Strunga. Și, n'avem ce să spunem, deputatul liberal a fost lovit desul de greu, de vreme ce e nevoie să se supună unei operații chirurgicale!

Mărturișiți dimpreună cu noi, că teoria e cam ciudată. Să practici metoda violenței, dar să protestezi când ea se întoarce împotriva ta, iată ceva care nu e nici logic, nici cavaleresc. Dar cazul nu e celdintâi. Așa a pățit o, nu demult, dl dr. Aurel Dobrescu. La alegerea dela Dej, bătăiosul aghiotant al dlui dr. Alexandru Vaida a tăbărit cu pumnii asupra unui bătrân protopop, călcându-l în picioare, și lăsându-l în nesimțire. Presa dlui Iuliu Maniu nu mai putea de bucurie! Până când, la Reghin, s'a întors foaia. Șampionul a fost pus cu botul pe labe la cea dintâi încercare de ofensivă. Ce Dumnezeu, omul trebuie să se apere!

Deci, fără să se indigneze nimeni, așa va fi și de aici înainte. Apologeții violenței să-și aducă totdeauna aminte, că această metodă are două tăisuri. Dar să stea numai liniștiți, toreadorii electorali ai partidului național, și nimic nu li se va întâmpla.

Cărți noi. — D. Eugen Lovinescu și-a revizuit volumele sale de *Critică* asupra literaturii românești contemporane, și a început să le publice, într'ediție definitivă, în editura „Alcalay & Calafeteanu”. Celdintâi volum, cuprinzând mișcarea literară dela *Semăndătorul*, cu adaosuri, întregiri și adnotări, a apărut zilele acestea la vitrina librăriilor. Autorul *Criticelor* și-a revăzut diferitele articole și recenzii scrise în cursul ultimelor două decenii, le-a încheiat într'un singur trup, legând laolaltă note și observații risipite în decursul vremei, cu intenția vădită de a transforma o operă de critică ocazională într'o adevărată istoriografie literară.